

Posudek oponenta doktorské dizertační práce

Doktorand: JUDr. Jaroslav Niklas

Název práce: Právní aspekty odstraňování ekologických škod

Anglický název práce: Legal Aspects of Removing Environmental Damage

Datum zpracování (odevzdání) práce: 16. dubna 2012

Text posudku:

Oponovaná doktorská dizertační práce se zabývá jedním ze základních témat práva životního prostředí, problematikou právní odpovědnosti, a to konkrétně právními aspekty odstraňování ekologických škod. Odpovědnost za staré škody (v zahraničí zvané též historické kontaminace, v Německu die Altlasten – staré zátěže – či skryté znečištění) je problematikou nejen závažnou z hlediska věcného, ale i jednou z nejsložitějších z hlediska právního. A dodejme, že z hlediska ekonomického, jak prokázaly události na české politické scéně v souvislosti se zrušením veřejné zakázky v roce 2011, lze spekulovat i o lukrativnosti. Téma přitahuje v posledních dvaceti letech i pozornost právně teoretickou, zabývali se jím například prof. Damohorský, doc. Drobník, doc. Pekárek, doc. Jančářová, Dr. Mlčoch či Ing. Tošovská.

Je třeba tedy ocenit výběr tématu autorovy doktorské dizertační práce, a to jak z pohledu právně-teoretického, tak i z hlediska významu pro ochranu životního prostředí. Téma je rovněž třeba vyzdvihnout z hlediska aktuálnosti, zejména v realitě České republiky, kdy nejde jen o řešení v rámci velké privatizace v 90. letech 20. století, ale jedná se o téma veskrze současné (diskuze týkající se vztahu evropského a českého práva, evidence starých zátěží, zrušení vládní veřejné zakázky na odstraňování starých zátěží, apod.). Zvolené téma rovněž klade vysoké teoretické nároky na uchazeče, jelikož se jedná o oblast z obecné části práva životního prostředí. Autor zde navíc musel prokázat i rozsáhlé znalosti z ostatních oblastí práva veřejného, ale i soukromého. A domnívám se, že se mu to až na výjimky zdařilo.

JUDr. Jaroslav Niklas zpracoval dizertační práci na ploše 162 stran, když rozdělil vlastní text do 6 kapitol včetně úvodu a závěrů, zbytek doplňují předepsané a vlastní přílohy. Jednotlivé kapitoly jsou ještě dále vnitřně členěny na podkapitoly. V úvodní kapitole se autor zabýval základním zdůvodněním zvolené problematiky, obecným přiblížením situace v oblasti věcného i právního řešení starých ekologických zátěží a nastínil obsah jednotlivých kapitol své dizertační práce.

V další kapitole autor popisuje pojem a základní typy odpovědnosti v právu životního prostředí, zejména pokud jde o odpovědnost za ztráty na životním prostředí. Následuje exkurz do věcné problematiky starých ekologických zátěží, jako předstupeň analýzy právní úpravy odpovědnosti za staré ekologické zátěže, provedené v kapitole V. Ta se ale v podstatě věnuje spíše odpovědnosti za ztráty na životním prostředí obecněji, a ze systematického hlediska je rozdělena na klasickou trojčlenku, právní úpravu na úrovni mezinárodního,

evropského a českého práva. Tato kapitola je ve své podstatě spíše deskripcí platné právní úpravy s využitím citací některých teoretických prací publikovaných na dané téma.

V následující VI.kapitole se pak autor detailněji zabývá českou právní úpravou starých ekologických zátěží. Jádro tvoří popis vládních usnesení řešení starých ekologických zátěží spojených s privatizací národního majetku. V dalších částech této kapitoly se autor věnuje i právnímu režimu starých ekologických zátěží bez přímé vazby na privatizační projekty.

V kapitole VII. se autor zabývá závěry a doporučeními *de lege ferenda*. Nejprve shrnuje dosavadní poznatky, ke kterým došel v předchozích kapitolách své dizertační práce. Poukazuje na nízkou efektivitu odstraňování starých ekologických zátěží za uplynulých dvacet let a uvádí i příklad kontroverzní veřejné zakázky státu, která měla celý proces urychlit. V závěru autor upozorňuje na administrativní, finanční a právní rizika řešené problematiky a přichází s doporučeními pro řešení *de lege ferenda*. Na str.139 autor považuje přijetí zákonné úpravy odstraňování starých ekologických zátěží v současné době za zbytečné, očekával bych ovšem podrobnější zdůvodnění.

Oponovaná dizertační práce představuje souhrnné dílo, které je po právní i věcné stránce vyvážené, jednotlivé kapitoly jsou (až na výjimky) logicky a systematicky vystavěné. Autor zde zužitkoval i svou dlouholetou praktickou zkušenost s řešením starých ekologických zátěží ve státní správě. To se ukazuje zejména v zajímavé - a dosud patrně v odborné literatuře podobným způsobem nezpracované - analýze právní úpravy starých ekologických zátěží provedené v kapitole VI.

Výše uvedené hodnocení však neznamená, že bych nemohl k oponované práci vznést i některé kritické výhrady či alespoň poznámky.

Obecně, oponovaná dizertační práce trpí trochu neobratností v systému, resp. nevyjasněnou vnitřní strukturou některých kapitol a postupem výkladu určitého institutu či nástrojů. Fakticky však obsahuje minimum chyb, s výjimkou poznámek níže uvedených.

Na str.15 není zcela jasné, o co opírá autor názor, že odpovědnost za škodu podle občanského zákoníku selhává u rostlin. Jednak není jasné, zda autor má na mysli planě rostoucí rostliny nebo rostliny pěstované v kultuře. Pokud uvážíme, že planě rostoucí rostliny jsou součástí pozemku, pak nelze s autorovým názorem tak zcela souhlasit, nemluvě o režimu rostlin pěstovaných v kultuře.

V odstavci III.2 g (str.20) není zcela zřejmé, zda se jedná o princip „znečišťovatel platí“ nebo „odpovědnost původce“. Za sporné lze považovat tvrzení na téže straně, že odpovědný subjekt by měl být solventní. Jistě, z praktického hlediska je to třeba, ovšem z právního hlediska by při tomto kritériu nebylo zřejmě možné uplatňovat vůči subjektu odpovědnost.

Kapitola III.3., věnovaná trestní odpovědnosti, není patrně podložena nastudovanou odbornou literaturou, což svědčí o nedostatečné citaci pramenů i použitých pramenech. Na str.22 je chybně uvedeno, že Soudní dvůr EU zrušil rámcové rozhodnutí o trestněprávní ochraně životního prostředí (mimořadně autor neuvádí jeho číslo) rozsudkem C-440/05. Toto rozhodnutí má sice pro další vývoj legislativy na tomto úseku svůj význam, ale ve skutečnosti zde měl autor uvést jiný rozsudek (C-176/03, který zrušil Rámcové rozhodnutí Rady EU č.2003/80).

V kapitole IV.1.se dopustil autor celé řady chyb, pokud jde o uváděné prameny české právní úpravy starých ekologických zátěží, zejména nesmyslné údaje v poznámkách pod čarou č.36 až 38 (chybné názvy, chybné roky, chybná čísla právních norem, uvádění neplatných norem, prováděcích předpisů vztahujících se k jiným zákonům, než autor uvádí, atd.). V kapitole IV.5.si autor nevšiml organizační změny provedené ministrem životního prostředí v případě České geologické služby.

V kapitole V. lze autorovi vytknout, že v souvislosti s popisem právní úpravy odpovědnosti za škody na životním prostředí v evropském unijním právu (Směrnice EP a Rady 2004/35/ES autorem nesprávně datovaná do roku 2001- viz str.58 dizertační práce) cituje literární pramen, který o dané problematice nepojednává a ani vzhledem k roku svého vydání ani nemohl psát (Kružíková a kol, 2003).

Na str.78 lze zapochybovat o relevantnosti vzniku odpovědnosti za přestupky na úseku lesního zákona z hlediska tématu starých ekologických zátěží. Odpovědnost za přestupky podle lesního zákona je vyhrazena pouze protiprávním jednáním fyzických osob (návštěvníků lesa) na úseku obecného užívání lesa, když starých ekologických zátěží se spíše může dopustit subjekt v souvislosti s jinými správními delikty (§ 54, 55 zákona o lesích).

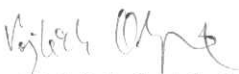
Pokud jde o formální stránku dizertační práce, lze autorovi vytknout některé chyby v citovaných použitých pramenech, chybné zařazení monografií mezi časopisy či nezařazení některých v práci hojně citovaných pramenů do seznamu použité literatury (str.154-155).

I přes výše uvedené kritické připomínky však lze konstatovat, že jinak doktorská dizertační práce JUDr. Jaroslava Niklase na téma „Právní aspekty odstraňování ekologických škod“ splňuje kritéria pro doktorské dizertační práce na PFUK v Praze, jak po obsahové, tak i formální stránce a proto ji doporučuji k ústní obhajobě.

V rámci ústní obhajoby navrhuji, aby se autor zamyslel nad následujícími otázkami:

- 1) Vysvětlíte princip „znečišťovatel platí“ v judikatuře Soudního dvora EU. Jaké závěry by z předchozí analýzy šlo vyvodit pro případné řešení odpovědnosti za staré ekologické zátěže v ČR ?
- 2) Na str.21 autor píše že „*staré ekologické zátěže není možné řešit prostřednictvím trestní odpovědnosti, přestože dnes již má i ČR upravenou trestní odpovědnost právnických osob*“. V další větě však autor tvrdí, že „*trestní odpovědnost může být využita v souvislosti při odstraňování starých ekologických zátěží*.“ Prosím tedy autora o vysvětlení možných souvislostí mezi odstraňováním ekologických škod a zákonem o trestní odpovědnosti právnických osob.

V Praze dne 17. 5. 2012

doc. JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.
oponent